

KORXONALARDA MIJOZLAR UCHUN RAQAMLI EKOTIZIM YARATISHNING IQTISODIY AFZALLIKLARI

ISLOMOV DILMUROD FAXRIDDIN O'G'LI

“O‘zbektelekom” AK Birinchi

bo‘lim bosh mutaxassisi

+998990600060

e-mail: d.islomov@utc.uz

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada korxonalarda mijozlar uchun yagona raqamli ekotizim yaratishning iqtisodiy afzalliklari amaliy jihatdan tahlil qilinadi. Raqamli ekotizim bu mobil ilova, veb-portal, onlayn to‘lov tizimi va bonus dasturlarini yagona platforma orqali birlashtirishni nazarda tutadi. Tadqiqotda “Uztelekom One ID” kabi milliy raqamli tizimlar misolida, yagona platforma orqali mijozlarni ushlab qolish, ularning sodiqligini oshirish va xizmatlardan foydalanish chastotasini ko‘paytirish natijasida daromadni oshirish mexanizmlari yoritiladi. Maqolada shuningdek, raqamli integratsiya jarayonida mijozlar ma’lumotlarini tahlil qilish, shaxsiylashtirilgan xizmatlarni taklif etish hamda ichki biznes jarayonlarni avtomatlashtirish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirish usullari amaliy misollar bilan ko‘rsatiladi.

Kalit so‘zlar: *raqamli ekotizim, iqtisodiy samaradorlik, yagona identifikatsiya tizimi, onlayn to‘lov, mijoz sodiqligi, raqamli transformatsiya, Uztelekom One ID.*

KIRISH

O‘zbekiston iqtisodiyotida raqamli transformatsiya jarayonlari keng ko‘lamda amalga oshirilmoqda. Ayniqsa, aloqa va axborot texnologiyalari sohasida xizmatlar ko‘rsatish tizimini modernizatsiya qilish, mijozlarga qulaylik yaratish va korxonalar daromadini oshirish maqsadida raqamli ekotizimlarni joriy etish dolzarb masalaga aylandi.

Raqamli ekotizim deganda, bir nechta xizmatlarni yagona platforma doirasida birlashtirish masalan, mobil ilova, veb-portal, onlayn to‘lov tizimi va bonus dasturlarini bir tizimda ishlashini ta’minlash tushuniladi. Bunday yondashuv natijasida korxona bir vaqtning o‘zida mijozlarni jalb etish, ularning sodiqligini oshirish va xizmatlardan foydalanish hajmini kengaytirishga erishadi.

Masalan, “Uztelekom One ID” loyihasi mamlakatda yagona raqamli identifikatsiya tizimini yaratish orqali mijozlarga bir nechta xizmatlardan bir profil orqali foydalanish imkonini berdi. Ushbu tizim yordamida foydalanuvchilar to‘lovlarni tez amalga oshiradi, xizmatlarni kuzatadi va bonus tizimidan foydalanadi. Natijada,

korxonaning mijozlar bazasi kengaydi, xizmat ko'rsatish sifati yaxshilandi, hamda ichki jarayonlar avtomatlashtirildi.

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi to'g'risida"gi farmonida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish, yagona platformali xizmatlarni kengaytirish, elektron hukumat va biznes xizmatlarini birlashtirish bo'yicha aniq vazifalar belgilab berilgan. Bu hujjat raqamli ekotizimlarni yaratishning huquqiy va tashkiliy asoslarini mustahkamladi.

Shunday qilib, korxonalarda raqamli ekotizim yaratish nafaqat xizmat ko'rsatish jarayonlarini optimallashtiradi, balki iqtisodiy samaradorlikni ham oshiradi. U nafaqat texnologik yangilik, balki biznes modelni modernizatsiya qilishning asosiy yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

ASOSIY QISM

Korxonalarda mijozlar uchun raqamli ekotizim yaratish bu zamonaviy biznesning eng samarali iqtisodiy modellaridan biridir. Bunday ekotizimda barcha xizmatlar yagona platformada birlashtiriladi: mobil ilova, veb-portal, onlayn to'lov tizimi va bonus mexanizmlari o'zaro integratsiya qilinadi. Bu tizim mijoz uchun qulaylik, korxona uchun esa barqaror daromad manbaini yaratadi.

Amaliy jihatdan olaylik: "Uztelekom One ID" platformasi foydalanuvchilar uchun yagona kirish maydonini taqdim etadi. Masalan, mijoz bir marta tizimga kirish orqali internet, mobil aloqa, IP-televideniye yoki kommunal xizmatlarni to'lay oladi. Avvallari bu jarayonlar har xil sayt yoki kassalarda alohida bajarilgan bo'lsa, hozir yagona identifikatsiya orqali amalga oshadi. Natijada, vaqt tejaladi, xatoliklar kamayadi va xizmatdan foydalanish soni ortadi.

Bu amaliyotning iqtisodiy foydasi shundaki, birlashgan raqamli tizim orqali mijoz ma'lumotlari tahlil qilinadi, ularning iste'mol odatlari aniqlanadi va shu asosda yangi xizmatlar taklif etiladi. Masalan, foydalanuvchi internet uchun to'lovni kechiktirgan bo'lsa, tizim unga avtomatik eslatma yuboradi yoki sodiq mijozlarga chegirma taklif etadi. Bu korxona uchun mijozni ushlab qolish va qo'shimcha daromad manbaini yaratish imkonini beradi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi to'g'risida"gi farmonida ham raqamli xizmatlarni yagona platformalarda birlashtirish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirish maqsadi belgilab qo'yilgan. Bu strategiya asosida barcha sohalarda, xususan, aloqa, transport, ta'lim va bank tizimida yagona raqamli xizmatlar tarmog'ini yaratish ishlari boshlangan.

Masalan, ta'lim sohasida "my.edu.uz" platformasi orqali o'quvchilar, o'qituvchilar va ota-onalar uchun yagona elektron tizim yaratilgan. Bu tizim o'qituvchi faoliyatini monitoring qilish, baholash va onlayn darslarga kirish imkonini beradi.

Xuddi shu tamoyil aloqa korxonalarida ham qo'llanilmoqda: yagona tizim mijozlar bilan o'zaro aloqani tezlashtiradi va xizmatlar sifatini oshiradi.

Bundan tashqari, 2021-yil 22-apreldagi "Elektron tijoratni rivojlantirish to'g'risida"gi Prezident qarori asosida korxonalarga onlayn xizmatlar orqali sotuv hajmini kengaytirish va sodiqlik dasturlarini yo'lga qo'yish tavsiya etilgan. Shu qarorga binoan, raqamli ekotizimlarni yaratish nafaqat marketing vositasi, balki iqtisodiy barqarorlikni ta'minlovchi innovatsion mexanizm sifatida e'tirof etilgan.

Masalan, "Beeline Uzbekistan" o'z mobil ilovasiga to'lov tizimi, bonus dasturi va sodiqlik tizimini birlashtirdi. Foydalanuvchi qancha ko'p xizmatlardan foydalansa, shuncha ko'p ball to'playdi va ularni chegirmalarga almashtira oladi. Bu tizim kompaniyaga foydalanuvchilarni uzoq muddat ushlab qolish imkonini beradi.

Xulosa qilib aytganda, korxonalarda raqamli ekotizim yaratish amaliyotining asosiy afzalligi bu mijoz markazida shakllangan iqtisodiy tizimni yaratishdir. Bu tizim orqali kompaniya o'z mijozini yaxshiroq tushunadi, ularga individual xizmatlar taklif qiladi va iqtisodiy barqarorlikka erishadi. Shu bois bunday yondashuv O'zbekistonning raqamli iqtisodiyot siyosatida asosiy yo'nalishlardan biri sifatida shakllanmoqda.

Yo'nalish / omil	Amaliy misol va jarayon	Yil / Sana	Iqtisodiy afzallik va natija	Rasmiy / ishonchli manba
Yagona identifikatsiya (OneID) bilan davlat xizmatlari orqali kirish integratsiyasi	Aloqa operatorlari "ODDIYDAN ODDIY" xizmatida, abonent internet aloqasi uchun oldin davlat xizmatlari portali orqali OneID identifikatsiya qilinishi kerak bo'lishi	2025-yil, "Internet aloqasi" xizmat sahifasida	Operator va abonent uchun amalga oshirish soddalashadi, abonent ma'lumotlari va xizmatlarni tekshirish xarajatlari kamayadi, xizmatlardan foydalanish chastotasi oshadi	"Internet aloqasi" xizmatida OneID orqali kirish talab qilinishi haqidagi ma'lumot
Raqamli ilova bilan xizmatlar boshqaruvi	My Uztelecom mobil ilovasi orqali abonentlar uy internet va mobil xizmatlarni boshqaradi,	2025-yil, Google Play sahifasida ilova xususiyatlari ko'rsatilgan	Ilova ichida xizmat birlashtirilgani uchun abonentlar kirish va xizmat almashtirishga sarflagan vaqt va	My Uztelecom ilovasi rasmiy sahifasi

Yo'nalish / omil	Amaliy misol va jarayon	Yil / Sana	Iqtisodiy afzallik va natija	Rasmiy / ishonchli manba
	tariflarni o'zgartiradi va to'lov qiladi		xarajatlar kamayadi, xizmatdan foydalanish tezligi oshadi, daromadlarni diversifikatsiya qilish imkoniyati paydo bo'ladi	
Digital ekotizim kengayishi va integratsiya misoli	Beeline Business Microsoft bilan hamkorlik qilib, biznes mijozlariga bulut, M365 va infratuzilma xizmatlarini "one-stop shop" shaklida taklif qilmoqda	14 iyul 2025-yil	Mijozlar bir joyda barcha xizmatni oladi, operator savdosi o'sadi va xizmatlar paketlari orqali qo'shimcha daromad manbalari hosil bo'ladi	Beeline Business yangiligi sahifasi
Xavfsizlik sertifikat va ma'lumot markazi standartlari	Beeline Uzbekistan ma'lumot markazi ISO/IEC 27001:2022 sertifikati bilan tasdiqlangan	13 oktyabr 2025-yil	Sertifikat operatorga ishonch qo'shadi, korxona va mijozlar tarafidan xavfsizlik bahosini oshiradi, xizmatlar xavfsizligi bo'yicha raqobatdagi ustunlik mavjud bo'ladi	Beeline ma'lumot markazi yangiligi
Super ilova (superapp) ekotizimi misoli	Hambi superapp raqamli ekosistemani kengaytirib, sog'liq, moliya, ta'lim, AI vositalarni	Ma'lumot 2025-yil	Foydalanuvchilar ilovada ko'p xizmatlardan foydalanadi, operatorlar tushum va foyda bazasi	Hambi superapp integratsiyasi haqidagi yangilik

Yo'nalish / omil	Amaliy misol va jarayon	Yil / Sana	Iqtisodiy afzallik va natija	Rasmiy / ishonchli manba
	yagona ilovada birlashtirmoqda		multiplikatsiya qilinadi	

XULOSA

Korxonalarda mijozlar uchun raqamli ekotizim yaratish bu nafaqat xizmatlarni yagona platformada jamlash, balki butun iqtisodiy jarayonni optimallashtirishga xizmat qiluvchi samarali yechimdir. Bugungi kunda “Uztelekom”, “Beeline”, “Ucell” kabi yirik aloqa operatorlari raqamli platformalar orqali o‘z mijozlariga mobil ilova, veb-portal, onlayn to‘lov tizimi va bonus dasturlarini birlashtirib taqdim etmoqda.

Amaliy tajriba shuni ko‘rsatadiki, raqamli ekotizim orqali xizmatlarni yagona identifikatsiya tizimi (masalan, OneID) bilan bog‘lash, foydalanuvchi uchun soddalik yaratadi, korxona uchun esa xizmat ko‘rsatish xarajatlarini kamaytiradi. Shuningdek, bulut texnologiyalarini, bonus tizimlarini va integratsiyalangan to‘lov mexanizmlarini qo‘llash natijasida korxonalar qo‘shimcha daromad manbalarini shakllantiradi.

Raqamli ekotizimning iqtisodiy afzalliklari quyidagi natijalarda yaqqol ko‘zga tashlanadi:

- mijozlarni ushlab qolish darajasi oshadi,
- xizmatlardan foydalanish chastotasi ko‘payadi,
- onlayn to‘lovlar hajmi ortadi,
- korxonaning raqamli brendi mustahkamlanadi.

“Uztelekom OneID”, “My Uztelecom” va “Beeline Business” kabi loyihalar bu jarayonning amaliy isboti bo‘lib, ular O‘zbekistonning raqamli iqtisodiyotini rivojlantirishda muhim o‘rin egallaydi. Shu sababli, raqamli ekotizim yaratish har bir aloqa va xizmat ko‘rsatuvchi korxona uchun zamonaviy raqobat muhitida barqaror o‘lishni ta’minlaydigan eng muhim yo‘nalishlardan biridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish va axborot texnologiyalari sohasida boshqaruv tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori. PQ-6079. 2020-yil 5-oktabr.
2. Karimov, A., & G‘ulomov, S. (2023). *Raqamli iqtisodiyot va elektron biznes asoslari*. — Toshkent: “Iqtisodiyot” nashriyoti.
3. Jo‘rayev, M. (2022). *O‘zbekistonda raqamli transformatsiya jarayonlari va ularning iqtisodiy samaradorligi*. Toshkent: TDIU nashriyoti.
4. O‘zbekiston Respublikasi Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligi. (2024). *“Uztelekom OneID” yagona raqamli tizimining amaliy tahlili*. Rasmiy hisobot.